

לקט מספרי קבלת הראשונים לחנוכה

שערי אורה

סוד הלל גמור והלל שאינו גמור ובתוכו סוד הלל של חנוכה והנס שבו

ספר שערי אורה - שער שמיני - בינה

הלל גמור בנשמה והלל שאינו גמור בנפש

ועתה צריך אתה להתבונן, כי כבר ביארנו למעלה בשער זה, כי הנשמה דביקה בספירת התהיל"ה, והרוח בספירת התפאר"ת, והנפש בספירת המלכו"ת, והנה דוד פירש הדבר בסוד ואמר, כל הנשמה תהלל יה הללויה (תהלים קג, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם י"ה רמז לשלש ספירות עליונות, ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל, ואמר "כל הנשמה תהלל יה".

ואם תאמר והכתיב הללי נפשי את יהו"ה (שם קמ"ו א'), הרי ההלל תלוי בנפש. דע כי הלל הנשמה תלוי בשם י"ה, והלל הנפש תלוי בשם יהו"ה כי בו נכללת ספירת המלכו"ת שהיא סוד ה"א אחרונה של שם.

ושני מיני הלל הם, הלל גמור והלל שאינו גמור. הלל גמור תלוי בספירת הביני"ה, מקום שאין בו חסרון כל דבר, ולא נדבק בה פגם לעולם, לפי שהיא למעלה מכל השרים, והיא דביקה בעולם הרחמים. והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכו"ת, ולפי שלפעמים הרבה היא נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים ומכעיסים, כך הלל שאינו גמור והוא בדילוגין נקרא כנגדה. זהו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאד¹:

הלל של ראש חודש

והלל של ראש חודש, שאמרו שהוא מנהג לפי שזמן כפרה הוא, והלבנה פגומה היתה וחזרה להתחדש.

¹השווה ספרו שערי צדק, השער השמיני (וענין הלל חנוכה ליתא שם):

והספירה הזאת נקראת - תהלה זהו מקום ההלל הגדול מגמור שאין במקום הלל זה דילוג אלא הלל גמור ממש:

והנה אודיעך בכל מקום שתמצא הלל בתורה בנביאים ובכתובים הוא רמז לביני"ה והנני רומז ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולתתך עליון בודאי לפיכך לתהלה כל הנשמה תהלל י"ה שלשה תיבות הללו מורות זו על גבי זו הנשמה תהלל י"ה והנפש היא לתפלה ולברך שם ידו"ד ומה שתמצא הללי נפשי את ידו"ד זהו סוד הלל שאין גמור כגון הלל של ראש חודש וחול המועד של פסח ולא תמצא הללי נפשי את י"ה אלא השם הכל מבואר:

ודע כי בכל מקום שתמצא הלל גמור זה סוד הביני"ה והתהלה והלל שאין גמור הוא סוד המלכות אלה תולדות פרץ לפיכך כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב סדר המעלות שנו כאן לפיכך תמצא מזמורים שמתחלת הללויה ומסיימין הללויה כמה נפלאות גנוזים במקום הללו כצאת הנשמה מעולם התפלה וחזרת לעולם התהלה הללויה בראש הללויה בסוף והיודע סודות הללו בין סוד פסוקי דומרה שמתחילין בהללויה ומסיימין בהללויה והתבונן כי הכל לתפלה ואין הכל לתהלה ודע כל האומר הלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף אין משתמשין בכלי קדש בחול:

סוד ההלל, ובתוכו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור - ראה עוד בספר השם המובא להלן, ובפרדס רמונים ערכי הכינויים פרק ה' ערך הלל, ובאור נערב חלק הכינויים ערך הלל, ובקהלת יעקב ערך הלל גמור, וכל זה במקורות ומפרשים לזוהר תצוה וראה בזוהר שם והמצויין.

הלל הניסים

אבל הלל הניסים והנפלאות, והלל השמחות והטובות, כהלל הפסח שבועות וסוכות, באותן הזמנים הופיעה ספירת הבינ"ה.

בפסח, וחמשים עלו בני ישראל (שמות י"ג י"ח) ובה נגאלו.

בעצרת, תספרו חמשים יום (ויקרא כ"ג ט"ז), והיא גרמה למתן תורה.

בסוכות, שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענוך שהם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, "תן חלק לשבעה וגם לשמנה" (קהלת י"א ב). והנה רמוז, הוא חמישים הוא שמונה, והמבין יתבונן:

הלל של חנוכה

אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון לספירת הבינ"ה, והבינ"ה סוד המנורה ונרותיה, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח' ב), המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות.

פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד הענין והנס הגדול, והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות.

והמגלה סוד זה, מנורת זכריה, שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד' י"ב), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר, אלא שני הצנתרות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה, וסוד "כל הנשמה תהלל י"ה", וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה:

תהלה לדוד הוא העולם הבא

הרי רמוזו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל, ובסוד כל מקום שנאמר בו תהיל"ה:

ולא לחינם אמרו (ברכות ד' ב) "כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", דברים גדולים רמוזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה.

ההבדל בין הלל ותהלה

ואל תקשה ותאמר והלא אמרנו (שבת קיח, ב) כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. הלל גמור לחוד, תהילה לחוד, הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה, אבל אינו גוף ההלל.

ולפיכך אמרו, כל האומר תהילה לדוד וכו', כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינ"ה, ויש בו כמה תכסיסים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינ"ה ומלכו"ת, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה ליכנס בחדרי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח:

ספר השם המיוחד לרמד"ל

מיוחס לרבי משה די לאון

ספירת הבינה - ערך הלל גמור

הלל גמור² והוא הבינה כי גאולתה שלמה ותמימה, והלל שאינו גמור למלכו"ת.

והלל גמור למועדים פסח שבועות וסוכות.

וגם לחנוכה מטעם הנס הנעשה בשמן. והבינ"ה מוריקה השמן על נרות המנורה.

ולגודל יקרו אין לאומרו בכל יום.

והלל שאינו גמור לראש חדש כי מדתה תחייב זה למשכיל.

והלל מלשון בהלו נרו ומלשון הילולא.

פלאות על ידי דבוקה קרויה פלאות כמותה גם על שם קץ הנפלאות הנסתר והגנוז בתוכה עד יערה רצון, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ולא אמר אראך והוא סוד נעלם.

שמינית עצרת כשדבוקה עם המלכו"ת היא שמינית והיא עצרת בסוד מתן תורה ביום חמשים שהוא תחלת הקף שמיני.

והיא שמינית בנרות חנוכה ובמנורת זכריה והרמוז בה.

וגם היא בחשבון ימי הסוכות. וגם מדת המלכו"ת תקרא שמיני עצרת והוא על דרך אחר ובמקומו יתבאר בע"ה.

ועל זו המדה אמר דוד למנצח על השמינית. ובכנור ח' נימין. אחת משני צנתרות הזהב המריקים שפע שמן הקדוש על ז' נרות מנורת הבנין הידוע נרמז כבר.

ושתי צנתרות הם חכמ"ה מן הימין ובינ"ה מן השמאל:

² כל לשון זה נראה קיצור מלשונות שערי אורה הנ"ל.

אוצר הכבוד

אוצר הכבוד לר' טודרוס אבולעפיה, מסכת שבת דף כ"ב

אמר רבה נר חנוכה מצוה להניחה וכו' עד כדי שתהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. מזוזה בימין כנגד שמאלו של הקב"ה³, והשם הכתוב על עיבורה⁴ יוכיחה שהוא כנגד אחד שבפנים⁵.

אבל נר חנוכה שהוא לפרסם הנס הוא משמאל כנגד ימינו של הקב"ה⁶ שעשה עמנו בחסדיו וברחמיו הרבים⁷ ועמד לנו בעת צרותינו ועשה לו שם גדול וקדוש ולנו תשועה גדולה ופורקן⁸.

אמר רבא פשיטא לי נר בית ונר חנוכה וכו' עד נר חנוכה וקדוש היום מהו. בא וראה כמה גדול שלום הבית שדוחה קידוש היום ונר חנוכה לפי שכשיש שלום בבית הכל שלום. וכן בשבת הכל שלום. וזה סוד הש"ם גבול"ך שלו"ם והבן⁹.

³ לכאורה זהו כשיטת רבי יצחק דמן עכו בעל מאירת עינים בפרשת תרומה, שהגבורה פני אריה אל הימין משמאלו של הקב"ה, והחסד אל השמאל מימינו של הקב"ה. וכעין מה שאמרו יומא נ"ג בפסיעות העמידה שיתן תחילה שלום לשמאלו מפני שהשכינה כנגדו והוא משתחוה לימינו של הקב"ה. ורבינו הביאו בשער הרזים עמ' קלט ואמר שהוא דוחק גדול לרוב הכתובים ואם קבלה נקבל. אלא שמצא סמך לדבריו בתפלת ראש השנה עוז בידך וגבורה בימינך. ובפרדס שער ו' סדר עמידתן פרק ב האריך לדחות דעה זו. אך מצאתי שר' טודרוס השתמש בשיטה זו גם באוצר הכבוד ברכות ו בסוד תפילין שין של ד ראשים מצד שמאל של מניח כנגד ימינו של הקב"ה.

ובפרדס רמונים שער ו סדר עמידתם האריך לדחות דעה זו. ועיין בספר מאירת עינים שם בפירושו יפה עינים אות ל"ב ואות ל"ה מה שהאריך להביא אסמכתאות לשיטה זו.

⁴ נדצ"ל טיבורה, כדלהלן

⁵ שם מזוזה הוא כוזו במוכסו כוזו, וכותבים אותה מול יי אלהינו יי שבצד פנים. ראה רמ"א יו"ד רפ"ח ט"ו. ומקורו הראשון הוא בספר האסופות בשם תשובות רב שרירא גאון ושם נקרא 'טיבורה של מזוזה'. וכן נקרא בראב"ה. והשם הזה הוא בגבורה ולכן מוכיח בסוד המזוזה הוא בשמאלו של הקב"ה. ולשון 'טיבורה' כנראה על דרך 'טבור האדם' כלומר עיקרו ומרכזיותו.

⁶ הנה מחלוקת ריד"ע ושאר המקובלים הוא ביחס למידת הגדולה והגבורה. אך במידות הנצח וההוד מצינו לחילוף זה בפירוש בווהר בראשית כא, ב והובא בפירוש החייט על מערכת האלוהות פ"ח, ושם האריך דאין זה כלל שכל ימינו של הקב"ה בשמאל שלנו אלא הלכה מיוחדת בנצח והוד לפי שהתפלל דוד להחליפם. ונמצא לפי הידוע שמקום מועדי דרבנן בנצח והוד ניתן להעמיד שיטה זו של חנוכה בשמאל בריוח לדרך זה. וכן גבוה יותר בענין החכמה והבינה שדעת החייט שהחכמה משמאל והבינה באמצע בין כתר לחכמה, ויישבו הארז"ל בחכמה דא"א שבתוכו גבורה דע"י, הרי שגם במקום הכי גבוה וגם במקום הכי נמוך ישנו לצד שמאלו של הקב"ה כלומר פרצוף העליון יותר מתלכש בימין שלנו. ועי' באשר לסתירות אודות פגם הנצח וההוד להלן.

⁷ והרחמים הרבים וודאי בימין

⁸ שם "גדול" וכן תשועה "גדולה" רומזים אל הגדולה שהוא הימין, ורבינו מדייק בנוסח על הניסים.

⁹ ראה גם להלן בדברי שושן סודות.

אור זרוע לר' דוד בן יהוה החסיד

אור זרוע – לרבי דוד בן יהודה החסיד, דף נו עמוד ב

תפלת חנוכה

על הניסים

על הניסים - פירוש תפארת ועטרה הנקראים ניסים מלשון (ישעיהו יא, י) שרש ישי אשר עומד לנס עמים, כי נס מלשון דגל, הדא הוא דכתיב (שמות יז, טו) 'יי נסי'. ועל זה אלו ב' מדות נקראים נסים.

ועל הפורקן - פירוש בינה, שכל פורקן וגאולה משם הוא.

ועל התשועות - פירוש החסד, שמשם הישועה לתחתונים.

ועל הגבורות - פירוש גבורה.

ועל הנפלאות - פירוש כתר עליון וחכמה ובינה הנקראים נפלאות בשביל שהם מכוסים ונעלמים ונסתרים מרעיוננו ומהשגתנו, והוא מלשון כי יפלא ממך ותרגמו ארי יתכסי. ועוד שנינו ל"ב נתיבות פליאות חכמה.

ועל הנחמות - פירוש בינה הוא נקרא בעל הנחמות, כי כל הנחמות והתשועות ממנו נאצלים.

ועל זה אנו מודים לפני עילת העילות על כל אלו המדרגות לפי שהוא מלך על כל המציאות ית' וית' בשכמל"ו

ואתה ברחמיך - פירוש כתר עליון שאתה הוא בעל הרחמים.

עמדת להם בעת צרתם - מן אויביהם ושריהם השולטים עליהם מלמעלה ולמטה.

רבת את ריבם - מן שונאיהם דנת את דינם, הדא הוא דכתיב 'דין בגוים מלא גיות'.

מסרת גבורים - פירוש התמורות שהם בוטחים בגבורתם ביד ישראל שהם מעטים.

וטמאים - פירוש הרשעים שהם מטמאין העולם בגלוליהם ובשקוציהם ביד ישראל הטהורים.

ולך עשית - פירוש כתר עליון.

שם גדול וקדוש בעולמך - שאתה גדול וקדוש על כל המדרגות.

ויש לך כאן מאה תיבות כנגד עשר מדרגות שהם מאה, הם וענפיהם וענפי ענפיהם.

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. זה השיר הוא כפול. אימתי כשהמלך מזדווג עם המטרוניתא, אזי השיר מכופל בכל העולמות והשמחה נמצאת למעלה ולמטה. אזי מחנכין הבית שהיא עטרה מן עומק הנחל, הדא הוא דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות.

ארוממך - פירוש כתר עליון שהוא רם על כל רמים, והוא נקרא עומק רם. והוא א"ב ר"מ העליון ועל זה כתיב ברוך אברם לאל עליון, פירוש עילת העילות. והבן זה.

אף על פי שהשפלתני ודליתני בעומק גלותי, כי אני ביניהם דלה ועניה, אני ארוממך, לך נאה השבח והרוממות.

דבר אחר כי דליתני, מלשון דלה דלה לנו, פירוש התמורות, שהוצאתנו והצלתני מיד אויבי.

ולא שמחת אויבי לי – אף על פי שנפלתני בידם, מכל מקום הקימני מביניהם. הדא הוא דכתיב אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתני קמתי.

יי – פירוש כתר עליון.

אלהי – תפארת.

שועתי אליך ותרפאני – באור השמש הזורח מאור הקדמון. הדא הוא דכתיב וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. כין אין הרפואה אלא בשמש, כך דרכם של חולים כשיקומו מחליים הם יושבים בשמש ומתענגין שם. והסוד בזה ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו. כך הם ישראל בזה הגלות, שהם לגמרי כמו חולים, כשיצאו מגלותם אז יזרח להם הקב"ה השמש הידוע. הדא הוא דכתיב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. אז יכאבו להם הצרות והמכות והכאבים שסבלו בגלות, הדא הוא דכתיב והוא צולע על ירכו. פירוש לא צלע על ירכו עד זרח לו השמש. כך החולה אינו חושש בחליו ובמיעוט כוחו אלא כשהוא יושב בשמש ועל זה ביקש דוד ואמר ותרפאני, בגלותי בשמש העליון, הדא הוא דכתיב וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

יי העלית מן שאול נפשי, פירוש מן שאול, שהיא תמורת המלכות.

חייטני מירדי בור – פירוש שהייתי סבור שאלך בכריתות ימי עם שאר הנדחים לתמורת הבור ששם נחשים ועקרבים, ואתה שלחת לי חיים מן עולם החיים, ועל זה כתיב חייטני, וודאי מחיים של מעלה. אבל כל הנכנסים לתמורות הם כמתים מבלי עינים.

והודו לזכר קדשו – פירוש לכתר עליון שבתוכו. זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור. והבן זה.

כי רגע באפו חיים ברצונו – כי כמו שהוא באפו אפילו רגע וסותם עינו מהשגיח מיד כל העולם הם בפחד וברעד וביראה והדינין מתעוררין עליהם, כך הוא חיים ברצונו כשהוא פוקח עין הטוב ומשגיח על העולם בעין החמלה אז החיים של כל רצונות נמצאים למעלה ולמטה.

בערב ילין בכי – לפי שהוא ממשלת הגבורה והדין נמצא למעלה ולמטה והבכיה מצויה בכל העולמות כי בעלי יללה ובעלי תריסין מזומנים.

ולבקר רנה – פירוש כששולטת מדת אברהם הנקרא בקר אזי העולם בשמחה וברנה לפי שהוא רחמים.

דבר אחר בערב ילין בכי – פירוש בין השמשות של אלף השביעי כשיכנס לשבת אז הרשעים ילינו בבכי, לפי שהצדיקי' לע"ה והם יורדים לבאר שחת ויחזרו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים.

ולבקר רנה – פירוש בהתחדש השמיטה שלאחריה והבן זה.

יי ברצונך – פירוש ברחמנותך שהוא רצון הרצונות.

העמדת להררי עוז – פירוש לעטרה הנקרא עוז, הדא הוא דכתיב מגדל עוז.

הסתרת פניך ממני, פירוש אם כביכול סתמת עין הפקוח ממני, מיד הייתי נבהל בין התמורות. הדא הוא דכתיב תסתיר פניך יבהלון.

מה בצע בדמי ברדתי אל שחת - פירוש באלו התמורות הנקראים שחת.
היודך עפר היגיד אמתך - פירוש ה' של הבינה הנקרא עפר יודך, לכתר עליון. פירוש שתמשכני לעפר ההוא עם שאר הצדיקים.
הפכת מספדי - שהייתי מספיד ומקונן על חטאתי והייתי מפחד אולי אלך לבאר שחת לקבל ענשי שם, אלא אתה אלהי -
ותאזרני שמחה - מעולם העליון ומחלת עוני.
למען יזמרך כבוד - ועל זה מדת הכבוד שהיא עטרה יזמר לכתר עליון.
ולא ידום - מלשון דממה.
יי אלהי - פירוש כתר עליון.
לעולם אודך - פירוש לעולם משמיטה לשמיטה.

אוצר החיים לר' ר' יצחק דמן עכו

סוד הלל בחנוכה ופורים

תורג'מן סימן מה עמ' קס

נשאל לרש"י ז"ל למה אין אומרין הלל בפורים כמו בחנוכה. והשיב כי בהלל כתיב הללו עבדי י"י ולא עבדי מלכות יון שנעשו בני חורין על פי הנס אבל בפורים אין יכול לומר ולא עבדי אחשורוש דתמיד היו משועבדין אף לאחר הנס. ועוד אין אומרין הלל על נס שבחוצה לארץ וקריאתה זו היא הלל ומיד הקורא את המגלה אינו מברך כלום והקורא את המגילה במגילה הכתובה בין הכתובים ובחומשים מספק לרז"ל מספר הנופך וע"ד האומר מן הדין הוא שיהוא קורין הלל גדול בחנוכה ולא בפורים לפי שבחנוכה הנס לישראל ונעשה להם ממקום ההלל הגדול ודאי וע"ז נעשה נס ח' ימים בשמן וסימן למנצח על השמינית ואם בגבורות פ' שנה. מה שאין כן בפורים ואם תאמר הרי נעשה להם נס בפורים בכח השכינה שהוא סוד הלל שאינו גמור, ועל זה מן הראוי היה שנהיו קורין את ההלל בדילוג. אלא זה הענין הוא סוד גדול והרי הוא לפניך ברמז. דע שבימים שאנו קורין ההלל בדילוג כמו ר"ח וחולו של מועד חג הפסח וכדומה לו, הוא שאנו מבקשים מאתו ית' שזה ההלל שהוא בדילוג ואינו שלם שיהיה שלם ויהיה י"י אחד ושמו אחד. וזה שאנו מבקשים באלו הימים כמ"ש הרי הדברים שלמים בפורים שאין אנו צריכין זה שמרדכי ע"ה חזר לאסתר ואסתר חזרה למרדכי ונעשה ייחוד גדול בעולם ודי לך בזה. ואם תבין זה הרמז על נכון תבין סוד מה שאומרין המקובלים שבמוסף ר"ח צריך האדם להסיר התפלין של ראש מעליו קודם שיתפלל תפילת מוסף ולא יתפלל מוסף אלא בתפלין של יד והרמז נאה ומספיק עד יערה עלינו רוח ממרום והוא סוד קטרוג הלכנה וחסרונה בכל הימים. ובימי ר"ח ושבת ומועד תהיה שלימה בסוד והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר י"י. והמבין ידום ויבקש רחמים.

סוד הודיה בימי חנוכה

במהדורת תורג'מן הוא סימן רה, עמ' תצו

סוד חנוכה מזכירין בו על הניסים בהודאה, כי ח' ימי חנוכה רומז למדת הו"ד כי היא שמינית (ממטה למעלה) [ממעלה למטה]. וכבר ידעת כי נ' וה' נקראים ניסים ולזה נעשו בו לישראל, וזה מפני שהחזיקו בג' דברים שבת ר"ח ומילה, כי בהם נדבקו בצ' אשר הם רומזים אליו. וזהו סוד נס השמן היוצא מזית רענן פרי יפה תאר הנקרא צ'. וחיברו בין כ"ד ימים לכ"ה ימים הוא סוד עטרת תפארת, כי חברו פסוק שמע ישראל. שים בו כ"ה אותיות עם פסוק ברוך שם שיש בו כ"ד אותיות ובזכות זה נגאלו. והוא סוד חנוכה ר"ל חנו כה כי היה להם מנוחה בשביל שייחדו ייחוד שלם ונדבקו באלו הג' דברים שהם, שבתא וירחא ומהילותא ע"כ.

סוד השמות מלכות יון הרשעה ומלכות רומי חייבא

תורג'מן סימן פח, עמ' רל

אהידע ראיתי טעם נכון בעיני על אשר קראו למלכות יון בלשון רשע ולא בלשון חיוב ומלכות רומי בלשון חיוב, הוא אומרם ז"ל מלכות יון הרשעה מלכות רומי החייבת. והטעם הזה יודע למשכיל מתוך הקדיש שסוד פעולתו נשגב מאד למהר הקמת האוהבים ומפלת האויבים, שתקנוהו בלשון ארמי לשון תרגום שהוא לשון ירושלמי ולא בלשון הקדש כי מלאכי השרת הממונים על הקטרוג העלים הקב"ה מהם התרגום שהוא לשון ארמי. וכאשר נאמר הקדיש בלשון אשר לא יבינו לא יתעוררו לקטרג עלינו בו. והנה שר יון כבר נפל ואמנם שר רומי בכל יום הוא עולה עד שימלוך הוא ואומתו תחת הכיפה תשעה חדשים. וע"כ לא יחושו רז"ל במלכות יון להזכיר גנותה בלשון הקדש כי לא ידאגו ולא יפחדו ממנו ולא מאומתו מעתה. אמנם במלכות רומי יפחדו להזכיר גנותה בלשון הקדש שהוא לשון מוכן לשר שלה ולמקטרגים רק בלשון ארמי שאינו מוכן להם מדאגתם מעוף השמים ובעל כנפים מגידים הדברים. ואני אומר שמטעם היות רשב"י ז"ל יודע ידיעה ברורה שהכוחות העליונים הרוחניים מקנאות קנאה עזה על כל העוסק במעשה בראשית הוא חכמת הטבע ובמעשה מרכבה הוא חכמת האלהות עמד הוא ובנו ר' אלעזר והעשרה הגדולים אשר עמדו במערה וכתבו ספר הזוהר כולו בלשון ירושלמי לא בלשון הקדש רק בלשון תרגום ארמי והירושלמי עמוק להתרחק מלשון הקדש יותר מתרגום ארמי. ובדיבור אלהים עם אברהם נאמר עליה והליכה תחלה ויעל אלהים מעל אברהם ואח"כ וילך אלהים וגו'. הסוד בזה שבשעת רצון וחסד ורחמים מסתלק השפע דרך עליה כאיש שלא יתרחק מביתו כאשר יצא מתוכה אבל יצא מהבית ויעלה בעלייתה ועל כן נזכרה עליה בשמחת בשורת הזרע, וכן מצינו במרים ואהרן ויחר אף י"י במ וילך כמ"ש.

שושן סודות

לרבי משה בן יעקב "רבי משה הגולה" מקייב (1448 – 1519)

טעם איסור ביזיון נר חנוכה

ספר שושן סודות - אות יא - ז' כללים בעבודת ה'
ז' כללים בעבודת ה':

סוד הדברים אשר ראוי ומחויב לכל בעל תורה הרוצה לקיים את המצות ראוי שלא יסורו מנגד עיניו שבעה כללים האלה והם נגד ז"ס אף אם אינן כסדרן ואלה הם:

הכלל הא' - שלא תהא המצוה בקלות ראש ובביזוי כדגרסינן בפרק כסוי הדם, ת"ר ושפך את דמו וכסהו בעפר במה ששפך יכסה שלא יכסנה ברגל שלא יהא המצוה בזוי עליו. והטעם, כי המצות

רומזת בגוף העליון במקום טהור ונקי בגוף האילן ולכן ראוי היות קיומם בנקיות ובכבוד שיהיו דומים לנדמה:

הכלל הב' - שלא יבזה האדם המצוה מצד חיבת עשית המצוה ממש כדגרסינן בפרק לולב הגזול, לקיחה ע"י דבר אחר שמיה לקיחה. הני מילי דרך כבוד אבל דרך בזיון לא. והטעם כאשר פירשנו כי הידים אשר לוקח בהם הלולב הן רומזים לעשר ספירות ולכן לא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הלולב שהן רומזים עם מינו להקף אלא דבר של כבוד דומה לנדמה:

הכלל הג' - שלא ישתמש במצוה לצרכו כדגרסינן בפרק במה מדליקין אמר רב יהודה אמר רב אסור לרצות מעות לפני נר חנוכה. והטעם כי המצות רומזות במקום קדוש לכן לא ישתמש בשרביט המלך אלא לצורך מצוה אחרת כדקי"ל מדליקין מנר לנר וכו'¹⁰:

ספר שושן סודות - אות תקו - ענין נר שבת ונר חנוכה
[זה תוך סודות שבת]

ענין נר שבת ונר חנוכה:

וזה הסוד בעצמו מה דבעי רבא פשיטא נר חנוכה ונר ביתו, עדיף נר ביתו משום שלום בית והטעם כי מדת צי"ע נקרא שלום. ועטרת נקראת בית ובעבור היותם בשבת בחבור אחד לכן הנר עדיף וזה הסוד צדק ע"ט ושלום צי"ע נשקו.

וכן זהו הסוד האי דבעי בפרק במה מדליקין, מאי ותזנח משלום נפשי א"ר זה הדלקת נר בשבת. וסודות אחרים ג"כ תבין מזה:

¹⁰ בטעם איסור השתמשות בנר חנוכה והשייך לגדר סוד המצוות עי' בדברי ספר האמונה והבטחון שהעתקנו ודברינו בה.